

ZAPISNIK
sa 38.šednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore,
održane 21. novembra 2014. godine

Šednica je počela u 11 sati i 30 minuta.

Šednici je predsjedavala Nada Drobnjak, predsjednica Odbora.

Šednici su prisustvovali članovi/ice Odbora: mr Branka Tanasijević, Žana Filipović, Ljerka Dragičević, dr Ljiljana Đurašković i doc.dr Branka Bošnjak.

Saglasno članu 56 Poslovnika Skupštine, odsustvo sa šednice najavili su Nikola Gegaj i prof. dr Jelisava Kalezić.

Po pozivu, šednici su prisustvovala: Lia Magnaguagno, šefica Odjeljenja za demokratizaciju Misije OEBS-a u Crnoj Gori, Lana Ačkar, savjetnica za rodnu ravnopravnost ODIHR-a, Tanja Tomić, bivša predsjednica Ženskog parlamentarnog kluba Skupštine Makedonije, Marija Obradović, poslanica/članica Ženske parlamentarne mreže u Skupštini Srbije, Snežana Jonica, poslanica, Ana Milutinović, savjetnica u Odjeljenju za demokratizaciju Misije OEBS-a u Crnoj Gori, Sonja Nikčević, predsjednica Skupštine opštine Nikšić, Nadežda Kotlica, predsjednica Skupštine opštine Šavnik, Branka Vlahović, NVO „SPES“, prof. dr Olivera Komar, Hatidža Đonaj, odbornica u Skupštini opštine Ulcinj, Maida Bešić i Kenana Strujić, odbornice u Skupštini opštine Pljevlja, Nina Novalić, Njegosava Vujanović i Zorica Martinović, odbornice u Skupštini Prijestonice Cetinje, Ilmira Lika, odbornica u Skupštini opštine Ulcinj, Aeta Salh, odbornica u Skupštini Glavnog grada – Podgorica, Jasmina Cikotić, predstavnica Bošnjačke stranke, Tatjana Radulović i Maja Jović, savjetnica i sradnica u Odjeljenju za rodnu ravnopravnost Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Rad šednice pratili su predstavnici medija.

Za šednicu je, jednoglasno, utvrđen sljedeći

DNEVNI RED

:

UMREŽAVANJE ŽENA U POLITIČKIM PARTIJAMA/POLITICI

Uvodne napomene dala je predsjednica Odbora Nada Drobnjak, i ukazujući na značaj teme – Umrežavanje žena u političkim partijama/politici, izrazila zahvalnost Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, koja je omogućila predstavljanje Komparativne studije radnih tijela parlamentarki u državama članicama OEBS-a, kao i iskustava ženskih parlamentarnih mreža u Srbiji i Makedoniji. Značaj ove teme prepoznat je u Akcionom planu za Poglavlje 23 Pravosuđe i temeljna prava, tako da edukacija u političkim partijama o međunarodnim standardima i uporednim modelima uključivanja žena u javni i politički život, predstavlja aktivnost koju Odbor realizuje kroz tematske šednice.

Lana Ačkar, savjetnica za rodnu ravnopravnost OEBS/ODIHR predstavila je Komparativnu studiju radnih tijela parlamentarki u državama članicama OEBS-a, koja je identifikovala mnoge faktore koji pružaju podršku uspostavljanju i djelotvornom funkcionisanju parlamentarnih radnih tijela koja okupljaju žene u državama članicama OEBS-a. Takođe, u njoj su otkriveni neki od glavnih izazova sa kojima se suočavaju parlamentarna radna tijela koja okupljaju žene u državama članicama OEBS-a. Oni se često odnose na nedostatak resursa, nedefinisane ili nejednake odnose sa parlamentom, diskriminatorne institucionalne i kulturološke vrijednosti koje daju prednost muškarcima i jaku političku polarizaciju. Studija ima za cilj da pomogne parlamentarkama u državama članicama OEBS-a u jačanju njihove uloge u parlamentima kroz mehanizme kao što su radna tijela i strukture parlamentarki, te promovisanju boljeg razumijevanja vrijednosti i rada ovih tijela. Radna tijela parlamentarki predstavljaju poseban oblik uključivanja žena u rad parlamenta koje

su osmislile i pokrenule parlamentarke kako bi istakle solidarnost, povećale kapacitete parlamenta i bolje zaštitile interes žena. U okviru studije, koja je utemeljena na podacima prikupljenim iz posebno osmišljenih upitnika, objavljen je pregled njihovih mandata, struktura, aktivnosti i članstvo i konstatovana neformalna priroda ovih tijela u svim državama članicama OEBS-a. Opcije za članstvo variraju: dok neka radna tijela uključuju i muškarce, druga preferiraju striktnu ograničenost na žene. U smislu njihovih ciljeva, utvrđeno je da su radna tijela parlamentarki mnogo aktivnija kada je u pitanju uticaj na donošenje politika rada utemeljenih na rodnoj ravnopravnosti, te kada je u pitanju lobiranje za rodnu ravnopravnost. Ističu se dobre prakse, utvrđeni izazovi i lekcije naučene o uspostavljanju i radu tijela parlamentarki. Studija je pokazala da disciplina političke stranke i dalje ostaje važan izazov za žene, ali da samo po sebi ne predstavlja nepremostivu prepreku. Studija se završava predstavljanjem okvira koji obuhvata osam koraka koje treba preduzeti i izvjestan broj preporuka koje imaju za cilj jačanje radnih tijela parlamentarki i poboljšanje odnosa parlamenata prema njima. Posebno se preporučuje radnim tijelima parlamentarki da rade na postizanju konsenzusa po pitanjima koja mogu dobiti podršku većine političkih aktera, te na razvoju i održavanju saradnje, kako unutar parlamenta, tako i izvan njega, naročito sa drugim organizacijama koje se bave pitanjima rodne ravnopravnosti. Parlamentima se, s druge strane, preporučuje da podržavaju rad ovih parlamentarnih tijela npr. sprovođenjem proaktivnih politika rada u smislu povećanja broja parlamentarki i izborom na rukovodeće pozicije u parlamentu. Takođe, parlamenti bi trebalo da obezbijede adekvatne resurse za rad ovih tijela. Tokom diskusije Lana Ačkar je naglasila da parlamentarke i njihove pristalice najbolje mogu ocijeniti kakav je politički ili parlamentarni kontekst u kojem djeluju, te kakve strukture su najbolje za njihovo okruženje. Saopštila je i podatak da je trenutni prosjek zastupljenosti žena u parlamentima država članica OEBS-a 24,8 odsto, što govori da smo kao region ispod prosjeka koji preferira Savjet Evrope, a to je 40 odsto, i da nije ispunjen cilj postavljen Pekinškom deklaracijom iz 1995. godine, kada je kao standard postavljen procenat od 30 odsto žena u parlamentima.

O iskustvima, izazovima, izgradnji konsenzusa u ženskim parlamentarnim grupama i potencijalnim teškoćama u radu ženske parlamentarne mreže u Makedoniji i Srbiji govorile su Tanja Tomić, bivša predsjednica Ženskog parlamentarnog kluba Skupštine Makedonije i Marija Obradović, poslanica/članica Ženske parlamentarne mreže u Skupštini Srbije.

Tanja Tomić, bivša predsjednica Ženskog parlamentarnog kluba Skupštine Makedonije, informisala je učesnice sednice da je Klub poslanica kao stalna neformalna grupa u Skupštini Makedonije osnovan 2003. godine, u okviru Regionalnog projekta za rodnu ravnopravnost Pakta za stabilnost i uz podršku lokalnih partnera – Makedonskog ženskog lobija, Nacionalnog savjeta za rodnu ravnopravnost i Odjeljenja za unaprjeđenje rodne ravnopravnosti Ministarstva za rad i socijalnu politiku. Sve žene poslanice u Skupštini bez obzira na pripadnost političkoj partiji članice su Kluba. U aktuelnom sazivu od 2011. godine u Klubu je 38 članica. Cilj Kluba je da prati važeću regulativu i da predlaže nova zakonska rješenja iz perspektive rodne ravnopravnosti. U djelokrugu rada Kluba je unaprjeđenje statusa i položaja žena i uspostavljanje jednakih mogućnosti za žene i muškarce u skladu sa Zakonom o jednakim mogućnostima, standardima i principima međunarodnih konvencija i dokumenata koje je Makedonija ratifikovala ili potpisala a odnose se na jednake mogućnosti i na zaštitu od diskriminacije u oblasti rada, socijalne zaštite i socijalnog osiguranja, ekonomiju, zdravlje, obrazovanje, bezbjednost, politički sistem, rad na nacionalnom, lokalnom i međunarodnom nivou, iniciranje i predlaganje zakona, izmjenu i dopunu zakona sa aspekta rodne ravnopravnosti itd. Klub donosi jednogodišnji program rada do kraja decembra za sljedeću godinu. O svom radu priprema i usvaja godišnji izvještaj, koji dostavlja svim članicama, predsjedništvu Kluba i predsjedniku Skupštine. Klub poslanica ima koordinatoriku Kluba, zamjenicu koordinatorke i predsjedništvo Kluba koji se biraju na konstitutivnoj sednici Kluba, vodeći računa o tome da koordinatorica Kluba i predsjednica Odbora za jednake mogućnosti budu iz vladajuće i opozicione partije u Skupštini, kao i o tome da se pri izboru članica poštuje ravnopravna zastupljenost političkih partija. Pri izboru zamjenice koordinatorke vodi se računa o tome da budu iz vladajuće i opozicione partije podjednako. Članice predsjedništva Kluba o svom radu redovno izvještavaju članice iz svojih redova. Klub poslanica saziva sastanke jednom mjesečno, a po potrebi i češće. Teme o kojima se raspravlja su uglavnom povezane sa radom na plenumu. Odluke na sastancima se donose konsenzusom. Klub takođe učestvuje u javnim raspravama i debatama čiji su predmet predloženi zakoni kao i u procesu

lobiranja i građanskim inicijativama. Klub poslanica saraduje sa Odborom za jednake mogućnosti, a u okviru djelokruga svog rada saraduje i sa nevladinim sektorom, državnim i međunarodnim institucijama koje djeluju u oblasti rodne ravnopravnosti. Klub poslanica saraduje i sa različitim udruženjima poslanica parlamenata zemalja članica Evropske unije i parlamenata zemalja u regionu. Od mnogobrojnih rezultata u dosadašnjem radu Kluba poslanica izdvajaju se uspjesi u zakonodavnom procesu kao što su amandmani na izborni zakon kojima je obezbijeđen uslov da svaka izborna lista u tri kandidata po redosljedu mora imati kandidata koji je pripadnik pola koji je manje zastupljen (što je rezultiralo da zastupljenost žena u Skupštini Makedonije bude 30,8 % ili 37 žena); podrška u izradi i izglasavanju Predloga zakona o jednakim mogućnostima, izmjene Zakona o zdravstvenom osiguranju kojima je za sve žene u Makedoniji regulisan besplatan preventivni ginekološki pregled za rano otkrivanje raka grlića materice i raka dojke; inicijativa za izmjenu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju kojom je produžen rok za odlazak u starosnu penziju po osnovu staža za dvije godine, podrška za izmjenu Porodičnog zakona dodavanjem novog poglavlja o zaštiti žrtava porodičnog nasilja, amandmani na Predlog zakona o igrama na sreću i zabavnim igrama kojima se osniva poseban fond za borbu protiv nasilja u porodici; amandman na Predlog zakona o budžetu za 2008. godinu kojim su obezbijeđena sredstva za prihvatilišta za beskućnike i žrtve porodičnog nasilja.

Marija Obradović, poslanica i članica Ženske parlamentarne mreže u Skupštini Srbije, informisala je učesnice šednice da je nakon posljednjih parlamentarnih izbora održanih 2012. godine, procenat zastupljenosti žena u Skupštini Srbije dostigao 33,6 posto, od 250 poslanika 84 su žene, što predstavlja napredak budući da je 1990. godine u Skupštini bilo samo 1,6 posto poslanica. Taj porast se djelimično pripisuje izmijenjenoj zakonskoj kvoti zastupljenosti polova, koja sada zahtijeva da liste političkih stranaka sadrže najmanje jednog predstavnika manje zastupljenog pola na svaka tri kandidata (prethodna kvota je propisivala najmanje jednog predstavnika manje zastupljenog pola na svaka četiri kandidata), ali još uvijek ne postoji mogućnost da ženu u parlamentu mijenja žena. Iskoristivši trenutak stvoren ostvarivanjem pozitivnih rezultata na izborima 2012. godine žene izabrane u parlamentu pokrenule su razgovore o mogućnosti osnivanja radnih tijela poslanica. Kako bi otkrile koja vrsta strukture najbolje odgovara kontekstu Skupštine Srbije, poslanice su konsultovale međunarodne i nevladine organizacije posvećene jačanju uloge žena unutar političkih stranaka i parlamenta. Uz podršku Beogradskog fonda za političku izuzetnost i Misije OEBS-a u Srbiji poslanice su organizovale i učestvovala na seminarima, na razmjenama iskustava među kleginicama poslanicama parlamenata iz drugih država. Ovim aktivnostima omogućena je razmjena iskustava između manje iskusnih i iskusnijih političarki Srbije, koje na taj način mogu postići međugeneracijsku solidarnost i razumijevanje. Pored toga, poslanice su imale priliku da se upoznaju sa različitim modelima tijela parlamenata (formalnih i neformalnih struktura). Upoznavanje sa različitim modelima pomoglo je poslanicama da postignu konsenzus o tome na koji način žele nastaviti i koju vrstu strukture u parlamentu žele uspostaviti. Ženska parlamentarna mreža, kao neformalna grupa u parlamentu, osnovana je 2013. godine, kroz projekat koji je u partnerstvu sa Skupštinom Srbije sprovodio Beogradski fond za političku izuzetnost. Mreža okuplja sve poslanice, bez obzira na njihovu stranačku pripadnost i omogućava im da kroz razmjenu iskustava, uz međusobnu podršku i solidarnost pokreću pitanja relevantna za unaprjeđivanje rodne ravnopravnosti. Članice su odlučile da uvedu koordinacije po modelu »trojka«, na osnovu kojeg se članice rotiraju iz političkih stranaka zastupljenih u Mreži i počevši od stranke sa najvećim brojem osvojenih mandata u Skupštini. Mreža je postigla dogovor o programskim ciljevima i aktivnostima. Ženska parlamentarna mreža posebno se bavi problemima nasilja nad ženama u porodici, zdravlja, obrazovanja i ekonomskog osnaživanja žena. Tokom diskusije, Marija Obradović istakla je i ulogu nevladinih organizacija u zaštiti prava žena i zaštiti žena od nasilja za koje je kazala da su značajan oslonac Ženskoj parlamentarnoj mreži. Takođe, u djelovanju ove mreže posebna pažnja posvećuje se praćenju sprovođenja Nacionalnog plana za primjenu Rezolucije 1325 SB UN – Žene, mir i bezbjednost u Republici Srbiji, kao i Konvencije SE o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Tokom diskusije Marija Obradović je ukazala i na pojedine primjere pozitivnog doprinosa Mreže u procesu donošenja zakona, kada su amandmane podnosile poslanice okupljene kroz ovu mrežu. Neki od njihovih amandmana dobili su više glasova nego što je poslanica u parlamentu, što je predstavljalo dobar signal da je i određen broj kolega podržao njihovu inicijativu. Zajedničko delovanje poslanica pokazalo je da

njihova solidarnost može značajno povećati njihovu snagu, te da se u pitanjima rodne ravnopravnosti mogu uzdići iznadstranačkih interesa.

Tokom rasprave, u kojoj su učestvovala: Nada Drobnjak, mr Branka Tanasijević, poslanica Snežana Jonica, predstavnik NVO „SPES“ Branka Vlahović, poslanica i članica Ženske parlamentarne mreže u Skupštini Srbije Marija Obradović i bivša predsjednica Ženskog parlamentarnog kluba Skupštine Makedonije Tanja Tomić, govorilo se o efektima povećanja broja žena u parlamentu, organizovanju i povezivanju žena u političkim partijama i formiranju ženskih parlamentarnih i odborničkih mreža, što bi trebalo da bude jedan od prioriteta u 2015. godini.

Nakon rasprave, predsjednica Odbora najavila je da će, povodom obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama 25. novembra t.g. Odbor održati sjednicu u proširenom sastavu, na kojoj će ekspertkinje ODIHR-a iz Varšave predstaviti Mišljenje o uticanju potvrđene Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici na zakonske propise u Crnoj Gori.

Sjednica je završena u 14 sati.

SEKRETARKA ODBORA
Snežana Grupković, s.r.

PREDŠEDNICA ODBORA
Nada Drobnjak, s.r.